

**CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL**

**Ymateb i Argyfwng:
Llawlyfr i
Aelodau Etholedig**

Cynnwys

- 1. Cyflwyniad a Chyd-destun**
- 2. Cyfrifoldebau'r Awdurdod Lleol ar gyfer Cydnerthedd Sifil**
- 3. Rôl Aelodau Etholedig**
- 4. Canllawiau i'r Arweinydd ac Aelodau Gweithredol eraill – Rhestr Wirio**
- 5. Canllawiau ar rôl Cyngorwyr Wardiau – Rhestr Wirio**
- 6. Adfer**
- 7. Rhestr wirio'r cam adfer ar gyfer yr Arweinydd ac Aelodau Gweithredol eraill**
- 8. Rhestr wirio'r cam adfer ar gyfer Cyngorwyr Wardiau**

1. Cyflwyniad a Chyd-destun

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn rôl allweddol i'w chwarae wrth ymateb i unrhyw argyfwng neu ddigwyddiad mawr ar yr Ynys. Mae dinasyddion yn disgwyl i gynghorau ymateb yn ddi-oed ac yn effeithiol ynghyd â sefydliadau partner pan mae digwyddiad, gan barhau i ddarparu gwasanaethau rheng flaen hefyd.

Mae cynllunio at argyfyngau yn aml yn cael ei anghofio nes daw sefyllfa drychinebus. Fodd bynnag, os gwnawn ni gynlluniau i atal, paratoi at ac ymateb i argyfyngau, byddai modd lleihau'r effeithiau; effeithiau fel llifogydd, colli isadeiledd a bygythiadau i fywydau a'r amgylchedd.

Mae Awdurdodau Lleol Gogledd Cymru wedi sefydlu un Gwasanaeth Cynllunio at Argyfwng Rhanbarthol unigol sy'n gweithio ochr yn ochr â'r awdurdodau lleol i baratoi at yr Argyfyngau Mawr sydd wedi'u nodi isod. Mae Gwasanaeth Cynllunio at Argyfwng Rhanbarthol Cynghorau Gogledd Cymru (GCARh-CGC) yn cael ei gynnal gan Gyngor Sir y Fflint ar ran y pum awdurdod arall.

Mae dyletswydd ar awdurdodau lleol i baratoi at ymateb i ddigwyddiadau sy'n argyfyngau, ac adfer ar eu hól hefyd¹. Mae sawl rhan i baratoi'n ddigonol, ond un rhan sylfaenol yw i bob un sydd ynghlwm:

- ddeall eu rolau a'u cyfrifoldebau
- fod â'r profiad, sgiliau a chefnogaeth angenrheidiol

Er bod cyfrifoldebau gweithredol o ran cydnerthedd sifil yn fater i Swyddogion, mae gan Gynghorwyr yr Awdurdod Lleol rôl wleidyddol bwysig i'w chwarae i baratoi at, ymateb i ac adfer ar ôl argyfyngau arwyddocaol fel Covid-19. Dylai cyfraniadau gan Aelodau Etholedig ategu gwaith swyddogion a, thrwy hynny, osgoi unrhyw ddyblygu.

Mae'r rôl bwysig hon i Aelodau'n cael ei hegluro isod ar ffurf rhestrau gwirio. Mae'r safonau hyn yn gosod disgwyliad ar yr Arweinydd ac Aelodau Gweithredol eraill yn ogystal ag Aelodau Wardiau i fod â rolau a chyfrifoldebau sydd wedi'u diffinio'n glir o safbwynt cydnerthedd sifil. Maent hefyd yn nodi y dylai trefniadau cefnogi gael eu rhoi ar waith er mwyn i Gynghorwyr Sir allu cyflawni eu rôl yn effeithiol.

Mae'r Llawlyfr hwn wedi'i baratoi i wella ymwybyddiaeth, a dealltwriaeth, ac i gynorthwyo ein Haelodau Etholedig i chwarae rhan lawn ac adeiladol mewn sefyllfaoedd ymateb i ac adfer ar ôl argyfyngau. Mae'n darparu ystod o wybodaeth sy'n berthnasol i rolau Cynghorwyr Sir ynghlwm â chydnerthedd sifil:

- trosolwg o gyfrifoldebau Awdurdod Lleol dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl (2004)
- canllawiau i'r Arweinydd ac Aelodau Gweithredol eraill

¹Deddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004

- canllawiau i Gynghorwyr Wardiau

Mae'r llawlyfr hwn hefyd yn cefnogi'r Aelodau i ddeall eu rôl nhw i gefnogi'r gymuned pe bai argyfwng mawr.

2. Cyfrifoldebau'r Awdurdod Lleol ar gyfer Cydnerthedd Sifil

Mae pob Cyngor yn ymatebwyr "Categori 1" dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004. Mae ganddynt gyfrifoldebau clir mewn argyfyngau sifil a nhw fel arfer fydd yn arwain yr adferiad ar ôl unrhyw argyfwng yn eu hardal. Mae'n rhaid i ymatebwyr Categori 1:

- asesu'r perygl o argyfyngau a defnyddio hyn i lywio cynlluniau at argyfyngau posib'
- gosod cynlluniau at argyfwng yn eu lle
- gwneud trefniadau rheoli parhad busnes
- gwneud trefniadau cyfathrebu i sicrhau bod gwybodaeth ar gael i'r cyhoedd ynghylch materion amddiffyn sifil a chynnal trefniadau i rybuddio, hysbysu a chynghori'r cyhoedd mewn argyfwng
- rhannu gwybodaeth a chydweithredu ag ymatebwyr lleol eraill i wella cydlyniant ac effeithlonrwydd

(Mae hyn hefyd yn cynnwys ymatebwyr Categori 2 – gweler isod)

- Darparu cyngor a chymorth i fusnesau a sefydliadau gwirfoddol ynghylch parhad busnes (Awdurdod Lleol yn unig)

Fel ymatebydd Categori 1, mae'n rhaid i Gyngor Sir Ynys Môn gyflawni ei ddyletswyddau dan y Ddeddf yn achos y canlynol:

- byddai'r argyfwng yn debygol o amharu'n ddifrifol ar ei allu i gyflawni ei swyddogaethau
- byddai'n ei chyfrif yn angenrheidiol gweithredu i atal, lleihau, rheoli neu liniaru effeithiau'r argyfwng, neu weithredu fel arall; ac na fyddai'n gallu gweithredu heb newid sut mae ei adnoddau wedi'u neilltuo neu heb gael adnoddau ychwanegol.

Mae pob ymatebydd yn gweithio o fewn fframwaith cenedlaethol cyffredinol i reoli ymateb i ac adfer ar ôl argyfwng, sy'n berthnasol beth bynnag fo maint, natur neu achos argyfwng. Mae'r fframwaith yn rhoi hyblygrwydd lleol i ymatebwyr wneud eu penderfyniadau eu hunain am ba drefniadau cynllunio rhag argyfwng sy'n briodol i gyflawni eu dyletswyddau dan y Ddeddf, ar sail amgylchiadau, blaenoriaethau a risgiau lleol. Fforwm Cydnerthedd Lleol Gogledd Cymru yw'r prif sefydliad i ddatblygu trefniadau ar gyfer yr ardal gyfan i ymateb i argyfyngau ac mae'n gyfrifol am lunio chwe chofrestr risg gymunedol sy'n nodi risgiau lleol penodol ar gyfer eu hardaloedd a chynlluniau amlasiantaeth lleol i ymateb i

argyfyngau.

Ymatebwyr Categori 1:

- Gwasanaethau Brys: Yr Heddlu, Gwasanaethau Tân ac Achub/Ambiwylans, Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau.
- Awdurdodau Lleol: Pob prif Awdurdod Lleol ac Awdurdodau Iechyd Porthladdoedd.
- Cyrff Iechyd: Byrddau Iechyd Lleol ac Iechyd Cyhoeddus Cymru.
- Asiantaethau Llywodraeth: Cyfoeth Naturiol Cymru.

Ymatebwyr Categori 2; Enghreifftiau:

Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, cwmnïau cludiant a chyfleustodau, sy'n gyrrff cydweithredol ond yn llai amlwg o ran cynllunio at argyfwng, ond ynghlwm yn helaeth â digwyddiad sy'n effeithio ar eu sector nhw.

Sut mae Argyfyngau a Digwyddiadau Mawr yn cael eu diffinio?

Mae Deddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004 yn diffinio argyfwng fel:

- Digwyddiad neu sefyllfa sy'n bygwth niwed difrifol i les pobl
- Digwyddiad neu sefyllfa sy'n bygwth niwed difrifol i'r amgylchedd; neu
- Rhyfel, neu derfysgaeth sy'n bygwth niwed difrifol i ddiogelwch y Deyrnas Unedig

Y diffiniad o Ddigwyddiad Mawr yw:

"Digwyddiad neu sefyllfa, lle mae ystod o oblygiadau difrifol, sy'n golygu bod angen i un neu fwy o asiantaethau ymateb brys roi trefniadau arbennig ar waith" (Swyddfa'r Cabinet, 2016).

Pa fath o argyfyngau mae Awdurdodau Lleol Gogledd Cymru wedi ymateb iddynt, a sut y gallant gyfrannu?

Mae'r prif ddigwyddiadau a welwyd yng Ngogledd Cymru yn ddiweddar sydd wedi gofyn am ymdrechion cydlynol arbennig rhwng ymatebwyr lleol Categori 1 a 2 wedi cynnwys digwyddiadau difrifol yn ymwneud â'r tywydd, fel llifogydd, eira trwm a stormydd gwyntog. Gwelwyd hefyd ddigwyddiadau pecynnau amheus/digwyddiadau ynghlwm ag ordnans, problemau ymateb rheoli ar hen safle cynhyrchu cemegau, sawl digwyddiad ynghlwm â Chanolfannau Ailgylchu a sawl tân mawr.

Bydd y Cyngor yn cynorthwyo ymatebwyr Categori 1 a 2 i argyfwng ac yn sicrhau bod yr adnoddau canlynol ar gael iddynt (nid yw'r rhestr yn hollgynhwysol):

- Cau ffyrdd a gwyradau
- Darparu peiriannau a chyfarpar

- Clirio malurion ac adfer priffyrdd
- Gwagio adeiladau/ardaloedd mewn argyfwng a chanolfannau gorffwys
- Llety argyfwng
- Archwiliadau Diogelwch Adeiladau ar adeiladau'r awdurdod lleol
- Asesiadau iechyd yr amgylchedd, a gwasanaethau cysylltiedig
- Cyngor ac arweiniad ar Warchod y Cyhoedd
- Llinellau cymorth i'r cyhoedd a rhannu gwybodaeth i'r cyhoedd
- Swyddogion cyswllt â'r Cyfryngau a'r Gymuned
- Trefniadau cronfa apêl

Mae Gogledd Cymru wedi ysgwyddo rôl gref i wneud gwaith ymyrraeth wedi'i gynllunio i fynd i'r afael â chaethwasiaeth fodern a materion sy'n deillio o dai amlfeddiannaeth anniogel.

Trefniadau a Strwythurau Cynllunio rhag Argyfwng Rhanbarth Gogledd Cymru

Mae'r Cyngor yn rhan o drefniant Cynllunio rhag Argyfwng rhanbarthol Gogledd Cymru, ynghyd â'r 5 Cyngor arall. Arweinir y gwasanaeth rhanbarthol gan Gyngor Sir y Fflint. Mae'r gwasanaeth rhanbarthol yn cyfrannu at y meysydd canlynol o gynllunio rhag argyfwng i gefnogi rolau a dyletswyddau craidd yr Awdurdod Lleol dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004:

- **Parodrwydd** (cynllunio) – drwy ymgysylltu â gwasanaethau mewnol a chynorthwyo i baratoi, adolygu a gweithredu Cynlluniau Rhag Argyfwng y Cyngor
- **Ymateb** – presenoldeb mewn cyfarfodydd gweithredol, tactegol a strategol mewnol, sganio'r gorwel, cydlynu gweithgarwch cychwynol yr Awdurdod Lleol, cyfrannu at gydlynu'r ymateb yn amlasiantaethol, casglu – cydlynu gwybodaeth i baratoi at gyfarfodydd y Grŵp Cydlynu Tactegol/Grŵp Cydlynu Strategol
- **Adfer** ar ôl argyfyngau mawr a sylweddol – drwy gefnogi'r Awdurdod Lleol i weithredu a datblygu ein cyfrifoldebau adfer ar ôl argyfwng sydd yn fframwaith y Canllawiau Adfer Cenedlaethol

Trefniadau Rheoli Argyfyngau'r Awdurdod Lleol

Mae gan Awdurdodau Lleol fframweithiau rheoli argyfyngau wedi'u paratoi er mwyn cynllunio at, ac ymateb i argyfyngau mawr.

Mae gan y Cyngor **Dim Rheoli Ymateb i'r Argyfwng**. Mae'n bosib' mai Cadeirydd y Tîm, neu ddirprwy penodedig, fyddai'r pwynt cyswllt cyntaf i'r Gwasanaethau Brys roi gwybod yn swyddogol am ddigwyddiad mawr.

3. Rôl Aelodau Etholedig

Mae'r rhan hon o'r Llawlyfr yn ceisio darparu canllawiau ymarferol i Arweinydd y Cyngor Sir, Aelodau Gweithredol ac Aelodau Wardiau ynglŷn â sut i gyflawni eu rôl cydnerthedd sifil. Mae'n cwmpasu'r ystod o gamau gweithredu wrth baratoi at, ymateb i ac adfer ar ôl argyfyngau.

Mae'r holl gyfrifoldebau gweithredol cydnerthedd sifil yn eiddo i swyddogion ond mae gan Aelodau Etholedig rôl arweinyddiaeth wleidyddol allweddol i'w chwarae wrth baratoi at, ymateb i ac adfer ar ôl argyfyngau neu ddigwyddiadau mawr. Mae gan Aelodau Gweithredol hefyd rôl bwysig i sicrhau bod cynlluniau parhad busnes wedi'u paratoi gan y Cyngor Sir. Dylai cyfraniadau'r Aelodau ategu rôl swyddogion.

Cadw mewn Cysylltiad

Os oes argyfwng, bydd trefniadau cyfathrebu effeithiol yn elfennau hanfodol o drefniadau ymateb y Cyngor Sir. Bydd y strategaeth yn cynnwys cyfathrebu â budd-ddeiliaid allweddol, yn cynnwys Aelodau Etholedig. Bydd sianeli cyfathrebu ag Aelodau Etholedig yn cynnwys:

- Rhannu gwybodaeth â Chynghorwyr Sir a staff yn ddyddiol dros e-bost
- Briffio Arweinwyr Grwpiau'n rheolaidd
- Rhannu'r holl ddatganiadau i'r wasg sy'n cael eu cyhoeddi

Seilio unrhyw wybodaeth a ddarperir i etholwyr ar negeseuon wedi'u cadarnhau gan y Cyngor Sir, Heddlu Gogledd Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Llywodraeth Cymru (ac asiantaethau cyhoeddus perthnasol eraill sy'n rhan o Fforwm Cydnerthedd Gogledd Cymru).

Defnydd cyfrifol o'r Cyfryngau Cymdeithasol

Wrth eu defnyddio'n ddoeth, gall y cyfryngau cymdeithasol fod yn sianel gyfathrebu hanfodol i roi gwybodaeth i drigolion. Dylai'r Aelodau weithio gyda thîm cyfathrebu'r Cyngor a chyfeirio trigolion at negeseuon sy'n cael eu cyhoeddi gan yr Awdurdod Lleol.

4. Canllawiau i'r Arweinydd ac Aelodau Gweithredol eraill – Rhestr Wirio

Yn ystod unrhyw argyfwng neu ddigwyddiad mawr, dylai Aelodau Portffolio:

- Bod yn ddiogel bob amser – mae'n rhaid cyflawni unrhyw rolau a chyfrifoldebau ynghlwm â'r cyngor a'r canllawiau iechyd y cyhoedd diweddaraf gan Lywodraeth Cymru
- Cysylltu â'r Prif Weithredwr i gael brîff cychwynnol a chytuno ar gamau brys i'w cymryd
- Cytuno i'r Aelod Gweithredol gymryd y rolau arwain canlynol:
 - i. "wyneb cyhoeddus" y Cyngor Sir, yn rhan o rôl arweinyddiaeth ddinesig y Cyngor Sir
 - ii. darparu cefnogaeth wleidyddol i waith adfer cychwynnol
 - iii. swyddogaethau arferol
 - iv. Ymgysylltu â Chynghorwyr Wardiau
- Trafod/gweithio gyda thîm cyfathrebu'r Cyngor i sicrhau dull cydlynol gyda'r wasg a'r cyfryngau

- Darparu anogaeth a chefnogaeth i staff a phartneriaid y Cyngor Sir sydd ynghlwm â'r ymateb i'r argyfwng
- Os oes angen, arwain ar wneud sylwadau i gael cymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru.
- Cadw cofnod personol o gamau gweithredu/digwyddiadau i'w defnyddio mewn ôl-drafodaethau, pwyllgorau craffu ac unrhyw ymchwiliadau ffurfiol.
-
- Cynrychioli'r Awdurdod Lleol yn ystod ymweliadau ffurfiol gan sicrhau bod unrhyw ymweliadau'n sensitif i'r sefyllfa ac anghenion yr ardal leol
- Ystyried pa mor briodol yw cychwyn trafodaeth â'r canlynol i sicrhau ymateb gwleidyddol cydlynol:
 - i. Arweinwyr Awdurdodau Lleol eraill Gogledd Cymru
 - ii. Aelodau'r Senedd ac Aelodau Seneddol San Steffan.

5. Canllawiau ar rôl Cynghorwyr Wardiau – Rhestr Wirio

Mae dwy ochr i rôl Cynghorwyr Wardiau mewn argyfyngau a digwyddiadau mawr eraill – fel arweinwyr cymunedol a hefyd fel cynrychiolwyr y gymuned, fel a ganlyn:

Arweinyddiaeth gymunedol

Arddangos arweinyddiaeth gymunedol drwy gymryd ymagwedd gyfrifol tuag at y wybodaeth sy'n cael ei rhannu a'r negeseuon sy'n cael eu rhoi, a thrwy ddilyn canllawiau gan y Cyngor Sir.

- Bod yn ddiogel bob amser – mae'n rhaid cyflawni unrhyw rolau a chyfrifoldebau ynghlwm â'r cyngor a'r canllawiau iechyd y cyhoedd diweddaraf gan Lywodraeth Cymru
- Bod yn bresenoldeb gweledol y mae pobl yn ymddiried ynddo yn y gymuned
- Rhoi gwybod i swyddogion arweiniol yr Awdurdod Lleol wrth ddarparu cefnogaeth uniongyrchol ar lefel gymunedol fel bod swyddogion yn gwybod am waith Cynghorwyr a'u bod yn gallu trefnu briffiau sydd eu hangen, ac ati
- Cyfathrebu gwybodaeth a negeseuon allweddol gan y Cyngor i'r trigolion.
- Cyfeirio trigolion a busnesau at wasanaethau cefnogi gan y Cyngor a gan sefydliadau partner hefyd
- Darparu cefnogaeth/anogaeth i staff y Cyngor ac asiantaethau partner sydd ynghlwm â'r ymateb
- Darparu gwybodaeth ac arbenigedd lleol a chyfleu gwybodaeth/pryderon i'r Cyngor

Cynrychiolwyr y gymuned

- Presenoldeb mewn cymunedau lleol i ddeall anghenion trigolion unigol a'r gymuned ehangach hefyd, gan eu cyfeirio at y Cyngor lle bo angen
- Cadarnhau dibynadwyedd gwybodaeth leol cyn ei hanfon ymlaen at y Cyngor ac asiantaethau partner
- Osgoi ceisio:

- i. cymryd rhan mewn materion gweithredol a allai godi wrth ymateb i unrhyw argyfwng
 - ii. barnu effeithiolrwydd yr ymateb i'r argyfwng
- Cadw cofnod personol o gamau gweithredu/digwyddiadau i'w defnyddio mewn ôl-drafodaethau, pwyllgorau craffu ac unrhyw ymchwiliadau ffurfiol.

6. Adfer

Mae'r rhan hon o'r llawlyfr yn canolbwyntio ar rôl benodol Aelodau Etholedig yng ngwaith y Cyngor o arwain a chefnogi cymunedau'r Ynys wrth symud drwy'r broses o ddod â digwyddiad i ben a thuag at adfer a 'Normal' newydd sy'n datblygu o hyd. Mae gan y Cyngor Sir rôl arweiniol wrth gydlynu'r gwaith adfer.

Rôl arweinyddiaeth Cyngorydd

Mae llawer o'r canllawiau blaenorol hefyd yn berthnasol iawn i'r broses adfer. Dros y misoedd canlynol, bydd y Cyngorwyr Sir yn parhau i weithredu fel arweinwyr cymunedol. Rhagwelir bod mwy o ran i Aelodau Etholedig wrth i'r ymateb i'r argyfwng ddatblygu i'r cam adfer. Mae ymateb i argyfwng fel arfer yn golygu ymdrechion byr, dwys gan y gwasanaethau golau glas gydag Awdurdodau Lleol yn gyfrifol am arwain y cam adfer. Mae angen cyfraniad democrataidd a chymunedol yn y cam hwn i allu adfer ar lefel leol

Wrth i'r Awdurdod Lleol a chymunedau lleol ar yr Ynys symud tuag at y cam adfer, bydd angen i arweinwyr gwleidyddol gynnal rôl arweinyddiaeth weledol ac ymarferol i oruchwylio amrywiaeth o weithgareddau pwysig. Wrth gefnogi adfer cymunedau lleol, mae angen i'r Cyngor ddangos arweinyddiaeth drawsbleidiol dda.

7. Rhestr Wirio'r Cam Adfer ar gyfer yr Arweinydd ac Aelodau Gweithredol eraill

Dylai Aelodau Portffolio:

- Geisio sicrwydd bod y Cyngor, gan weithio gyda'i bartneriaid, yn parhau i gyflawni ei rôl a defnyddio adnoddau'n effeithiol ac yn effeithlon ar draws yr holl weithgareddau ymateb ac adfer sydd eu hangen, gan geisio dychwelyd i weithredu fel yr arfer cyn gynted â bo modd
- Sicrhau bod y camau angenrheidiol yn cael eu cymryd i gefnogi adfer, sy'n cynnwys datblygu dull strategol a chefnogaeth i unigolion sydd wedi'u gwneud yn ddiamddiffyn neu rai sy'n fwy diamddiffyn oherwydd y digwyddiad Goruchwylio gwaith o gyflawni Cynllun Adfer y Cyngor
- Sicrhau bod yr holl Aelodau Etholedig yn cael yr holl wybodaeth ddiweddaraf am ddatblygiadau a chamau a gymerwyd fel eu bod yn gallu cyfrannu at y gwaith adfer

- Sicrhau bod protocolau effeithiol ar waith ar gyfer cyfranogiad a chyfathrebu gwleidyddol ar bob lefel (cenedlaethol, rhanbarthol a lleol, yn cynnwys Cynghorau Tref a Chymuned)
- Ymdrechu i fod yn agored, tryloyw ac yn gynhwysol wrth wneud penderfyniadau sy'n perchnogi'r cyfeiriad cyffredinol ac yn defnyddio Craffu fel offeryn i ennyn cymaint o gyfranogiad â phosib'
- Galluogi ymgysylltu â chymunedau drwy gyfathrebu'n rheolaidd â thrigolion a phartneriaid, yn cynnwys y 3^{ydd} sector

8. Rhestr Wirio'r Cam Adfer ar gyfer Cynghorwyr Wardiau

Mae gan bob Cynghorydd Sir rôl arwyddocaol wrth siapio'r broses adfer, galluogi cymunedau lleol i adeiladu ar y cyfle i gryfhau cydnerthedd cymunedol a gwella ardaloedd lleol. Mae'r rôl hon yn cynnwys:

- Siapio a chytuno ar strategaethau adfer
- Arwain a chynrychioli cymunedau a'r Cyngor
- Cefnogi trigolion unigol a bod yn gyswllt rhwng trigolion a gwasanaethau cyhoeddus
- Seilio datblygu cydnerthedd cymunedol ar y grwpiau cefnogaeth gymunedol
- Cefnogi cydlyniant cymunedol
- Dal penderfyniadau i gyfrif trwy brosesau Craffu
- Cryfhau prosesau democrataidd y Cyngor drwy sefydlu unrhyw newidiadau a datblygiadau arloesol.
- Gwarchod iechyd a lles i sicrhau cydbwysedd â'r gwaith sydd ynghlwm â gwasanaethu cymunedau lleol.

Materion ar ôl digwyddiad

Gall materion eraill y gallai fod angen ymdrin â nhw yn rhan o'r broses adfer, lle mae angen eu rheoli'n ofalus, gynnwys:

- Prosesau cyfreithiol sifil
- Achosion troseddol
- Ymchwiliadau cyhoeddus
- Colled incwm i'r Cyngor
- Hawliadau yswiriant
- Twristiaeth
- Hawliadau am gyllid gan y Llywodraeth
- Adfywio busnes ac isadeiledd
- Effeithiau tymor hir ar y gymuned
- Effeithiau tymor hir ar y gweithlu e.e. recriwtio a chadw staff

Cysylltiadau

Pa rif allwch chi ei ffonio os oes argyfwng mawr?

Os byddwch angen rhoi gwybod am broblem sy'n ymwneud ag argyfwng sydd wedi'i ddatgan, cofiwch 3 phwynt allweddol y gallwch eu dilyn i helpu –

- 1. Ffonio'r rhif cywir**
- 2. Darparu gwybodaeth glir**
- 3. Bod yn amyneddgar**

Bygythiad i Fywyd: 999

Toriad Pŵer: 105

Cyfoeth Naturiol Cymru: Llifogydd / Digwyddiadau Amgylcheddol – 0300 065 3000, 24 awr

Cyngor Sir Ynys Môn:

Y prif rif ffôn yw **01248 750057**.

Rhifau ffôn y Cyngor ar gyfer argyfyngau y tu allan i oriau swyddfa:

1. Ar gyfer argyfyngau mewn perthynas â gwasanaethau cymdeithasol, ffoniwch 01248 353551
2. Ar gyfer argyfyngau yn ymwneud â thai, gwasanaethau stryd a materion eiddo, ffoniwch 08081 685652

Peidiwch â ffonio swyddogion unigol y Cyngor i roi gwybod am broblemau. Bydd defnyddio'r rhifau cywir uchod yn sicrhau bod rhagor o oruchwylwyr ar gael – mae'n rhaid iddynt gydlyn ymdrechion ar lawr gwlad, gan drefnu adnoddau yn ôl yr angen.

Gall y gwefannau canlynol hefyd ddarparu rhagor o wybodaeth am faterion rheoli argyfyngau lleol a chenedlaethol:

Cyrsiau e-ddysgu:

Cymraeg- [Isle of Anglesey Council: Darganfod Cyrsiau \(learningpool.com\)](http://www.isleofanglesey.gov.uk/darganfod/cyrsiau/)

Saesneg- [Isle of Anglesey Council: Find Learning \(learningpool.com\)](http://www.isleofanglesey.gov.uk/find-learning/)

Cyfoeth Naturiol Cymru – Gwybodaeth am Rybuddion Llifogydd:

<https://naturalresources.wales/flooding/?lang=cy>

Cyfoeth Naturiol Cymru – Digwyddiad Amgylcheddol:

<https://naturalresourceswales.gov.uk/about-us/contact-us/report-an-environmental-incident/>

Cofrestr Risg Genedlaethol o Argyfyngau Sifil:

<https://www.gov.uk/government/publications/national-risk-register-2020>

Argyfyngau: cyfrifoldebau asiantaethau ymateb ac eraill:

<https://www.gov.uk/guidance/preparation-and-planning-for-emergencies-responsibilities-of-responder-agencies-and-others>

Fforymau Cymru Gydnerth: <https://www.llyw.cymru/cymru-gydnerth/beth-rydym-yn-ei-wneud>

Canllaw cyngorydd i argyfyngau sifil: <https://local.gov.uk/councillors-guide-civil-emergencies>

GCARh-CGC – Amdanom Ni – <https://www.gcar-cgc.org.uk/cy/About-Us.aspx>

Am fwy o wybodaeth am yr ystod eang o beryglon mae partneriaid Fforwm Cydnerthedd Lleol Gogledd Cymru'n cynllunio ar eu cyfer, lawrlwythwch Gofrestr Risg Gymunedol Gogledd Cymru:

<https://www.ynysmon.llyw.cymru/documents/Dogfennau-Cy/Diogelwch-cymunedol-ag-argyfyngau/Cofrestr-Risg-Gymunedol.pdf>

Am fwy o wybodaeth am gynllun gwaith Cynllunio rhag Argyfwng a Chydnerthedd Corfforaethol y Cyngor, cysylltwch â Gwasanaeth Cynllunio at Argyfwng Rhanbarthol Cyngorau Gogledd Cymru (GCARh-CGC) ar 01352 702124 neu ar e-bost: yholiadau@gcar-cgc.org.uk.

Gall y Gwasanaeth Cynllunio Rhanbarthol ddarparu hyfforddiant rheoli argyfyngau i Aelodau etholedig bob blwyddyn, felly cofrestrwch eich diddordeb i ddod i sesiwn yn y dyfodol gyda GCARh-CGC ar 01352 702124 neu dros e-bost: yholiadau@gcar-cgc.org.uk

Am fwy o wybodaeth ynghylch cynllunio rhag argyfwng, defnyddiwch y cysylltiadau isod. Sylwch, cysylltiadau yn ystod oriau swyddfa yn unig yw'r rhain.

Susan Owen Jones – Rheolwr Gweithredol (TA): SusanJones4@ynysmon.llyw.cymru

Jon Zalot – Swyddog Cynllunio Rhag Argyfwng: jon.zalot@nwc-reps.org.uk